

Geachte heer/mevrouw,

Namens Burgercollectief Grensbelang vragen wij opnieuw uw aandacht voor de structurele grensoverschrijdende problematiek die ontstaat door ruimtelijke ontwikkelingen langs de Nederlands-Duitse grens. Ondanks eerdere signalen en correspondentie ontbreekt nog steeds een samenhangende rijksaanpak, terwijl steeds vaker grootschalige ontwikkelingen op Duits grondgebied directe gevolgen hebben voor Nederland.

Een duidelijk voorbeeld vormen de grootschalige windenergieprojecten die in grensregio's zoals Gelderland, Limburg, Overijssel en Drenthe op zeer korte afstand van de Nederlandse grens worden ontwikkeld. Het betreft windturbines met tiphoogten van circa 250 meter of meer, waarbij sommige projecten op minder dan honderd meter van de landsgrens zijn voorzien. Voor meerdere projecten lopen vergunningprocedures of zijn reeds besluiten genomen.

Hoewel deze projecten in Duitsland worden gerealiseerd, stoppen de gevolgen niet bij de grens. Geluid, slagschaduw, aantasting van landschap en natuur, veiligheidsrisico's en beperkingen voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen werken rechtstreeks door op Nederlands grondgebied. Nederlandse burgers, grondeigenaren, natuurgebieden en gemeenten worden hierdoor geraakt. Eenmaal gerealiseerd zullen de gevolgen bovendien gedurende tientallen jaren nauwelijks omkeerbaar zijn.

Daarmee rijst de fundamentele vraag hoe Nederlandse belangen worden beschermd wanneer besluitvorming in een buurland directe en langdurige gevolgen heeft voor de Nederlandse leefomgeving, eigendommen en ruimtelijke ontwikkeling.

Het gaat hierbij niet om afzonderlijke lokale projecten, maar om een structurele ontwikkeling langs grote delen van de Nederlands-Duitse grens. Juist daarom is regie vanuit het Rijk noodzakelijk. Provincies en gemeenten beschikken niet over de bevoegdheid om internationale verdragen uit te leggen, bindende afspraken met Duitsland te maken of internationale rechtsvragen te beantwoorden. Deze verantwoordelijkheden liggen bij het Rijk.

Dat provincies behoefte hebben aan meer landelijke regie is al geruime tijd bekend. Ook inwoners en natuurorganisaties hebben herhaaldelijk aandacht gevraagd voor deze problematiek. Er zijn Kamermoties aangenomen en toezeggingen gedaan, maar een integrale rijksaanpak ontbreekt nog steeds.

Tegen deze achtergrond verbaast het ons dat de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening in de Nieuwsuur-uitzending van 9 juli jl. aangaf nog geen signalen van provincies te hebben ontvangen. Dit beeld herkennen wij niet. Diverse provincies hebben deze problematiek meerdere malen onder de aandacht gebracht. Ook uw ministerie heeft eerder aangegeven dat meerdere ministeries bij dit dossier betrokken zijn en zich bewust zijn van de problematiek.

Dit betreft geen lokaal of provinciaal vraagstuk, maar een grensoverschrijdend dossier waarin internationale verdragen, Europees milieurecht, de bescherming van Nederlandse burgers en de inrichting van het Nederlandse grondgebied rechtstreeks aan de orde zijn. Dit vraagt om actieve regie van het kabinet en duidelijke afspraken met de Bondsrepubliek Duitsland.

Tegen deze achtergrond verzoeken wij uw ministerie de juridische kaders opnieuw te beoordelen, in het bijzonder de betekenis en toepassing van het Traktaat van Meppen van 2 juli 1824 in samenhang met het Protocol inzake de bilaterale verdragsrelaties tussen Nederland en de Bondsrepubliek Duitsland van 25 januari 1994 (Trb. 1994, nr. 81).

Het Traktaat van Meppen laat zien dat Nederland en Duitsland al bijna 200 jaar geleden erkenden dat ontwikkelingen nabij een internationale grens niet uitsluitend vanuit één zijde kunnen worden

beoordeeld wanneer deze gevolgen hebben voor het aangrenzende grondgebied. Het Traktaat bevatte bepalingen die beperkingen stelden aan bebouwing binnen een afstand van circa 376 meter aan weerszijden van de grens, waarbij overleg tussen beide partijen een belangrijke rol speelde. Daarmee werd reeds erkend dat duidelijke afspraken, overleg en wederzijdse afstemming noodzakelijk zijn om grensconflicten en onevenredige gevolgen voor het aangrenzende grondgebied te voorkomen

Het is daarom opmerkelijk dat anno 2026 nog steeds geen duidelijk en gezamenlijk grensoverschrijdend kader bestaat voor grootschalige projecten zoals windturbines van 250 meter hoogte en meer.

Het Protocol van 1994 bevestigde dat het Traktaat van Meppen, voor zover nog van kracht, onderdeel bleef van de verdragsrelatie tussen Nederland en Duitsland na de Duitse hereniging. Uw ministerie heeft eerder aangegeven dat het Traktaat inhoudelijk ongewijzigd van kracht is gebleven, maar dat de territoriale werking niet is gewijzigd. Daarmee bestaan vragen over de juridische grondslag van deze uitleg en de verhouding daarvan tot de bepaling dat de betreffende verdragen "van toepassing zijn op het gehele grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland".

Bij de uitleg van verdragen geldt op grond van artikel 31 van het Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht dat rekening moet worden gehouden met tekst, context en doel van het verdrag.

Wij verzoeken uw ministerie daarom duidelijkheid te geven over:

1. Op welke juridische grondslag baseert het ministerie de conclusie dat de territoriale werking van het Traktaat van Meppen door het Protocol van 1994 niet is gewijzigd?
2. Hoe verhoudt deze uitleg zich tot de bepaling dat de betreffende verdragen "van toepassing zijn op het gehele grondgebied van de Bondsrepubliek Duitsland"?
3. Zijn er documenten, juridische adviezen of afspraken met Duitsland waaruit blijkt dat beide landen de territoriale werking van het Traktaat ongewijzigd hebben willen laten?
4. Welke betekenis geeft het ministerie aan het doel en de beschermingsgedachte van het Traktaat van Meppen bij de beoordeling van hedendaagse grensoverschrijdende ontwikkelingen?

De schaal van moderne projecten verschilt wezenlijk van de situatie in 1824. Windturbines van circa 250 meter hoogte hebben langdurige gevolgen voor leefomgeving, landschap, natuur, veiligheid en ruimtelijke ontwikkeling. Daarnaast leidt zogenoemde repowering ertoe dat bestaande kleinere turbines worden vervangen door aanzienlijk hogere turbines, ook nabij de Nederlandse grens.

Hoewel de voorgenomen windturbines op Duits grondgebied worden gerealiseerd, zullen de gevolgen zich uitstrekken tot ver op Nederlands grondgebied. Ook het Duitse federale ministerie heeft erkend dat milieueffecten van projecten niet bij landsgrenzen stoppen.

Ook de ruimtelijke en eigendomsrechtelijke gevolgen verdienen aandacht. Door hoogte, omvang en veiligheidszones zullen beperkingen ontstaan voor het gebruik en de toekomstige ontwikkeling van Nederlandse gronden. Grondeigenaren worden beperkt in mogelijkheden om bijvoorbeeld woningen, mantelzorgwoningen of andere planologisch toegestane bouwwerken te realiseren op eigen grond.

Juist deze grensoverschrijdende effecten raken aan de kern van het Traktaat van Meppen: voorkomen dat ontwikkelingen nabij een internationale grens leiden tot onevenredige gevolgen voor het aangrenzende grondgebied.

Gezien de lopende vergunningprocedures is het noodzakelijk dat grensoverschrijdende belangen tijdig worden meegewogen voordat onomkeerbare besluiten worden genomen. Alleen het Rijk beschikt over de bevoegdheid internationale verdragen te beoordelen, afspraken met Duitsland te maken en zo nodig te komen tot nieuwe bilaterale afspraken.

Wij verzoeken uw ministerie daarom:

- de juridische uitleg van het Protocol van 1994 in relatie tot het Traktaat van Meppen opnieuw te beoordelen en de onderbouwing daarvan inzichtelijk te maken;
- samen met Duitsland te onderzoeken welke afstands- en beschermingszones langs de grens noodzakelijk en proportioneel zijn;
- het overleg met de Duitse autoriteiten te intensiveren en waar mogelijk vast te leggen in afspraken;
- te waarborgen dat grensoverschrijdende effecten volledig worden beoordeeld voordat onomkeerbare besluiten worden genomen.

Deze brief richt zich nadrukkelijk niet tegen de energietransitie. Onze zorg betreft uitsluitend de wijze waarop grensoverschrijdende ruimtelijke ontwikkelingen worden vormgegeven wanneer deze directe gevolgen hebben voor Nederlandse burgers, natuurwaarden, eigendommen en de leefomgeving.

Het Traktaat van Meppen onderstreept dat ontwikkelingen langs een internationale grens vragen om overleg, afstemming en duidelijke afspraken. Door de schaal en impact van moderne windenergieprojecten is dit uitgangspunt actueler dan ooit.

Wij doen daarom een dringend beroep op het kabinet om deze problematiek niet langer als een lokaal vraagstuk te behandelen, maar als een structureel grensoverschrijdend dossier dat vraagt om nationale regie en internationale samenwerking.

Wij verzoeken uw ministerie deze problematiek met urgentie op te pakken en zien uw inhoudelijke reactie met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Karin Pierik

namens Burgercollectief Grensbelang
(Gelderland, Overijssel, Drenthe en Limburg)